

STRATEN ZONDER EINDE

IK HEB ONLANGS EEN UIT HET DUIJSCH vertaald boek gelezen, *) waarvan ik zoo gaarne den lezers van dit blad eens iets vertellen wil. Het is geen Christelijk boek, maar het is wel een boek vol mededoogen. En zeker is het een boek, dat ook ons iets te zeggen heeft. Trouwens, als het anders ware, zou ik er niet over schrijven.

De schrijver van het boek, Justus Ehrhardt heet hij of noemt hij zich althans, is blijkbaar ambtenaar der reclasseering, speciaal voor de jeugd. En zijn boek betreft zoo'n geval van een jongen, die in de groote stad ondergaat, onder in de misdaad. Hoe hij tot misdaad kwam, vertelt Ehrhardt hier.

De lezer voelt natuurlijk wel, dat dit boek belangrijk is. We zitten heden ten dage met enorm veel vraagstukken, maar een der belangrijkste daarvan is altijd nog het vraagstuk der rijpere jeugd. Daar weet de huidige maatschappij geen weg mee. Zeker, er worden heel veel geneesmiddelen opgesomd; men spant zich in, om voor den opgroeienden jongen, het rijpere meisje wat te doen, maar het vraagstuk groeit zorgwekkend met den omvang der steden, waarin die kinderen huizen, met den omvang der nooden, temidden waarvan zij geboren zijn.

Nu is dit boek als de meeste boeken niet onpartijdig. Het staat nergens met zooveel woorden uitgedrukt in het verhaal, maar het zou ons niet verwonderen, als deze auteur socialist was. Er zijn tegenwoordig veel socialisten, die over het vraagstuk der rijpere jeugd schrijven en het wijst erop, dat men daar toch ook zijn verantwoordelijkheid beseft. Maar men beseft haar toch te weinig, daar men anders zichzelf wel als de oorzaak van de ellende zien zou.

Waarlijk, de socialistische levens- en wereldbeschouwing heeft, buiten de politieke activiteit, ontzaglijk veel kwaad gedaan. Heeft zij de opgroeiende jeugd niet vermaterialiseerd? Dat hebben ook andere omstandigheden gedaan, de groote stads-samenleving deed het ook, maar de verantwoordelijkheid te dien opzichte wordt er voor de aanhangers van het marxistisch ideaal niet minder om. Het spreekt dus vanzelf, dat een boek, dat socialistisch is georiënteerd, geen bevredigende oplossing kan geven.

Trouwens, de auteur zoekt die oplossing ook niet. Hij vertelt maar. Hij vertelt van een van die duizenden jongens, die rondzwerfen in de wereldstad en wier ziel men braak laat liggen, erger nog, onbeschermd. Er valt veel meer onkruid-zaad in die zielen, dan ander. En hij vertelt daar zóó van, dat men van bladzij tot bladzij zijn mededoogen voelt groeien voor dit kind, dat stuurloos is, aan eigen lot overgelaten, zonder sterke weermiddelen tegen de ontzaglijke macht van het kwaad. Waarlijk, zulk een boek zet den lezer aan het denken.

Maar laten we nu even den inhoud oververtellen; hij is zeker de moeite van het kennis nemen waard.

Hans Schulze is een jongen van zeventien, een van die duizenden jonge Berlijners, die opgegroeid in de wereldstad, al vroeg met de moeiten en gevaren der groote stad kennismaken. Wat denkt zoo'n jongen van zeventien jaar uit een arbeidersgezin in een groote stad, waar de werkloosheid epidemisch is?

Allicht aan de bioscoop en aan andere begerlijke genoegens. Misschien aan nog wel bedenkelijker dingen. En dan constateert hij, dat hij geen geld heeft.

Dan moet hij staande blijven en de verleiding, om zich het noodige te nemen, weerstaan. Natuurlijk, maar juist de samenleving der wereldstad maakt het den jongen-van-goede-voornemens niet gemakkelijk. Hij heeft al leeren waardeeren dat hij werk heeft, dus brood, maar er kan een zwak oogenblik komen.

Och, voor onzen Hans komt dat oogenblik maar al te spoedig! De winkeljongen Hans Schulze moet drie en tachtig mark incasseeren en hij keert er niet mee terug. Het geld maakt hij op aan snoeperijen en bioscoopbezoek, en als het op is, durft hij niet meer naar huis. En zoo vindt hem de politie.

Wat is dat „thuis” van Hans? Dat thuis is de zooveelste verdieping van een Berlijnsche huurkazerne, Grosse Frankfurterstrasse 97a. Daar woont Karl Schulze, 55 jaar, metaal draaier, lid van den Bedrijfsraad der A. E. G., sedert 19 jaar lid der sociaal democratische partij. Elise, zijn vrouw, is 53 jaar en schoonmaakster bij de Danat-bank. Lissi, de 19-jarige dochter, is in een winkel; Ida, het andere dochttertje, is dertien jaar oud. Al die menschen slapen in één kamer, de ouders in het eene, Lissi in het andere bed en Ida op de sofa. Voor Hans is er een plaats in het keukentje.

Dit is Hans' „thuis” en het bindt hem. Daar is vriendelijkheid, niet al te veel, maar ze meenen het goed met elkaar. En ze hóóren bij elkaar. En het gróóte voor een jongen, die nog kind is: daar is het veilig; daar zorgt men voor hem. Maar daar zal nu niet meer zijn plaats zijn, want nu de politie hem heeft, zal hij dan niet naar het opvoedingsgesticht moeten? Neen, hij moet er nog niet heen; mijnheer Leukel, de ambtenaar van de kinderrechtbank, speelt 't klaar voor hem, dat hij nog eens met een schoone lei mag beginnen.

En dan beschrijft de auteur ons, in zijn oogenschijnlijk ongevoelige proza toch zéér gevoelig, hoe vader tobt over zijn jongen, moeder over hem schreit, hoe hij eindelijk, recidivist geworden, toch in het opvoedingsgesticht komt, waar hij doodsbenauwd voor is; hoe hij ontvlucht en met anderen de Deutsche wegen langs zwerft; hoe hij terugkeert in de stad, en hoe hij zich aanmeldt bij den ambtenaar van de kinderrechtbank, die zooveel voor hem gedaan heeft, maar die nu niets meer voor hem doen kan, want hij is... ontvlucht en moet weer terug naar het gesticht, waar hij een krankzinnigen angst voor heeft.

Hans is maanden weg geweest tijdens dat zwerfen langs de eindeloze wegen van Deutschland met of zonder andere jongens van zijn soort. Hij weet ook niet, dat zijn moeder gestorven is. Maar als hij bij den ambtenaar zit, noemt deze even den naam Grosse Frankfurter, hun straat. En dat doet Hans ineen zinken.

En dan praat mijnheer Leukel met Hans over zijn „thuis.” Ik was bij jullie... bij je vader en bij Lissi en bij Ida... Ze zeggen, dat je weer naar huis moet komen. Allemaal willen ze je weer bij zich hebben. Je vader heeft aan het Bureau van Gezinsvoogdij geschreven, en zus en zoo had ik voor je willen optreden op dien dag, dat je bij me kwaamt... niet komen kon. Hij wil zijn jongen terug hebben... Ze willen je allemaal weer terug hebben.”

Allemaal...?

En in Hans steeg het beeld weer op van de Grosse Frankfurter. Het stijgt omhoog uit de brokstukken van de omgevallen wereld, van de verloren wereld. De nachten in de keuken worden levendig in hem.

*) Straten zonder einde door Justus Ehrhardt, Erven J. Bijleveld, Utrecht.

HAVENGEZICHT IN ITALIË

Het behang kraakte en ritselde dikwijls. De lucht rook naar thuis. In de kamer er naast snurkte vader...

Mijnheer Leukel praat weer. Wat is dat moeilijk. Altijd er vlak bij en er omheen draaien. Moeder was langen tijd ziek... het ging haar maar nooit goed... ze is lang bedlegerig geweest... over jou heeft ze heel dikwijls gesproken... ze had je zoo graag nog eens gezien...

Hans kijkt mijnheer Leukel vragend aan. Wat is er... wat zegt hij allemaal... natuurlijk wil moeder hem nog eens zien. Mijnheer Leukel heeft toch pas nog gezegd, dat ze hem allemaal weer bij zich willen hebben. Waarom dan moeder niet? Is moeder dan nog altijd ziek? Kan ik ze dan niet te zien krijgen?...

Mijnheer Leukel kijkt hem zoo raar aan. Die verbergt wat. Spreekt u dan verder! Wat is er... wat is er dan?...

„Hans... beste Hans...” — het moet per slot gezegd worden — „wees dit keer eens echt sterk, jongen... Je moeder is er niet meer... Je moeder was ziek, en toen is ze gestorven.”

De jongen staat tegen den muur. Hij zou willen vallen en kan niet. Hij verroert zich niet. Hij staat strak overeind, als bevroren. Eén oogenblik is hij ineengekrompen. Het was of een electrische schok door zijn lichaam ging. Maar nu staat hij weer onbeweeglijk. De muur achter hem is grauw en geel. Het gezicht van den jongen is grauwer en geler. Het valt in. De jukbeenderen steken naar buiten. De onderkaak gaat op en neer. Men ziet het wit van zijn oogen. Die oogen staren. De mond opent zich wijd en op een pijnlijke manier, zonder dat er een zucht uitkomt. Hans staat letterlijk te sterven. Hij leeft nog, maar wat leeft is de voet, de hand, de hals. Die zullen nog bewegen. De jongen is dood... Hans Schulze is gestorven. Straks zal iedere vlam in hem zijn gedooft...

Als Hans nu maar huilen kon. Huilen en aldoor huilen, wenscht huiverend mijnheer Leukel. Maar Hans huilt niet. Hij snikt ook niet, en zegt geen enkel woord. Hij heeft geen spraak meer, en de tranen zijn hem bevroren van de ijzige kou van binnen, die hem eerst langzaam en daarna heel snel in zijn versterden toestand bracht.

Als de geleider Weiss den jongen per tram naar het station brengt om hem te transporteeren naar het gesticht, ontvlucht Hans. In zijn rapport zette de man: „Op 't stationsplein begon Schulze opeens zonder aanleiding te schreien en schoot er meteen tusschen uit.” Natuurlijk zoekt de politie hem 's anderen daags in zijn woning en daar is hij ook. Vader, Lissi, Ida, ze zijn alle drie blij geweest, dat ze hem zagen, maar gepraat werd er niet veel. En over moeder werd heelemaal niet gesproken.

Maar als Hans den anderen morgen opstaat, is vader al weg, naar zijn werk, en dan komen de politiemannen hem halen. Maar vóór ze hem bereikt hebben, is hij langs de brandtrap naar het dak ontvlucht. Kort daarna zit hij in de kroeg in de Mürzstrasse, waar de misdadigers samenkomen, die hij al kent, meestal jongens, die net zoo begonnen zijn als hij, maar nu het „vak” verstaan...; Hans heeft geen thuis meer; zijn nieuwe leven is begonnen...

Het spreekt vanzelf, dat dit boek geen ontspanningslectuur geeft. Kinderen moeten het zeker niet lezen. Hier en daar is het boek rauw en bijna altijd schrijnt het. Maar het is een boek vol van dat mededooien,

dat den mensch, wiens hart er voor open staat, ondanks alles verkwikt. En de Christus-belijder, die het leest, vraagt zich ontroerd en vol schaamte af, of hier wellicht door hem en die met hem gelooven, ook iets verzuimd is. Want jongens als Hans Schulze wonen niet alleen te Berlijn, ze wonen overal, ook in de arbeiderswijken onzer groote steden. Dezen Hans heeft men niet verhinderd om tot het kwade te gaan, slechts de liefde had dat kunnen doen en de liefde van den eenen man, die hem wilde helpen, was te hulpeloos, en de liefde der ouders te onkundig. Slechts de liefde van Christus redt, redt volkomen, en den weg naar dien Christus wees men den knaap... niet.

Onze moderne maatschappij is vol van sociale reddingsdrift. Maar de ziel van het kind vermag zij niet te redden.

Q. A. DE R.

VRAGENBUS VOOR ALGEMEENE ONDERWERPEN

M. J. te B. vraagt naar de beteekenis van transfer-moratorium, waarover telkens in de bladen gesproken wordt.

Een moratorium is oorspronkelijk een vorstelijke schut- of vrijbrief, waarbij of waardoor een schuldenaar voor een zekeren tijd werd gevrijwaard tegen de vervolgingen van zijn schuldeischers.

Mora, het grondwoord van moratorium, beteekent vertoef, vertraging, verwijl, uitstel. In mora zijn wil dus zeggen nalatig zijn, de schuld van vertraging dragen. Zoo leest men ook vaak: *periculum in mora*, d. i. uitstel of vertraging is gevaarlijk. *Sine mora* beteekent: zonder uitstel, onverwijld.

Transfer, in 't Fransch *transférer*, beteekent: overdragen, verzetten, verplaatsen, verleggen op een ander, of tot een anderen tijd of plaats, van geldelijke verplichtingen.

In de bladen leest men nu telkens van een transfer-moratorium, waarop Duitschland voor zich aandringt. Het verlangt daarmede zulk een wijziging in de voorwaarden en bepalingen van de betaling zijner verschuldigde rente van opgenomen kapitalen, door het buitenland verstrekt, dat die rente in Duitschland zelf en niet beslist in de betrokken landen betaald zal worden. Zóó kunnen wij ons dus den inhoud of de regeling van het transfer-moratorium voorstellen. Het brengt dan voor Duitschland een verzachting of veruiming ten aanzien van zijn verplichtingen tot rente-voldoening, althans van de wijze waarop, en de plaats, waar ze moet geschieden, teweeg, en zet of stelt die op gelijken voet met de wijze, waarop de schuldeischers in de overige landen voldaan worden: betaling in Duitschland zelf en niet langer de eisch tot betaling of storting in de betrokken landen zelf.

H. J. E.

RAADGEVINGEN VAN DE VRIEND DER GEZONDHEID

Hart-prestatie. — Het hart van een volwassen man is ongeveer zoo groot als zijn vuist. Het is als 't ware een kleine motor van 300 gram gewicht met $\frac{1}{875}$ paardekracht. Zijn prestatie komt overeen met de kracht, welke noodig is om een jong mensch van 60 kilo zwaar 13 Meter hoog te heffen. In 8 uren zou dus door de kracht van het hart deze last \pm 100 Meter hoog getild kunnen worden, dus nog hooger dan de Westertoren te Amsterdam! Deze motor is wonderbaar ingericht en werkt onafgebroken dag en nacht, zoolang de mensch leeft. Slechts gedurende den slaap heeft het hart een betrekkelijke rust. Deze gebruikt het om nieuwe krachten te verkrijgen. Duidelijk blijkt hieruit, van hoe groot belang een ongestoorde, rustige slaap voor de werkzaamheid van het hart is. Vooral nerveuze menschen en hartzieken moeten daarvoor zorgen, en alles vermijden, wat den slaap kan storen.

Dr J. V.